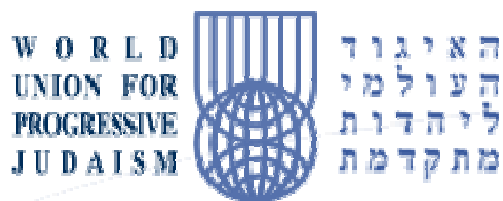

5776

Torah from Around the World

To be is to stand for / 'Zijn' is 'trouw blijven' – Rabbi Abraham Joshua Heschel

(Uit: I asked for Wonder. A Spiritual anthology; Abraham Joshua Heschel)

Sjabbat 3 september 2016 / 30 menachem-av, Re'eh, Dewariem/Deuteronomium 11:26 - 16:17

Tanach: blz. 375 - 382

Haftara: Jesjaja 54:11 - 55:5

Tanach: blz. 893

Commentaar: door rabbijn Elyse Goldstein, City Shul, Toronto, Canada.

Vertaler: Jaap Frank

[Oorspronkelijke Engelse tekst](#)

Zien waar de keuze ligt

De langste parasja uit Dewariem/Deuteronomium, Re'ë, begint met een eenvoudige opmerking in hoofdstuk 11, vers 26: „Zie, vandaag plaats ik voor jullie zegen en vloek.” Dat lijkt een keuze, een geschenk zonder verplichtingen, een echt voorbeeld van vrije wil. Maar het eerste vers vervolgt met een ondubbelzinnige waarschuwing: „De zegen, als u gehoorzaam bent aan de geboden van de Eeuwige, uw God, zoals ik ze u vandaag gebied. De vloek, als u de geboden van de Eeuwige, uw God niet gehoorzaamt en afwijkt van de weg die ik u vandaag gebied en achter andere goden aanloopt die u eerst niet kende.”

Is hier wel sprake van een echte keuze? Een die je zelf kunt maken of een die aan je wordt opgelegd? In de Midrasj, in *Dewariem Rabbah* 4:2, vergelijkt rabbijn Levi dit vers met een meester die zijn dienaar een gouden ketting aanbiedt als hij zijn wil volgt, maar ijzeren ketenen als hij dat nalaat. Over keuze gesproken! Het is als een ouder die zijn dreumes een kool en een stuk chocoladetaart voorzet en zegt „Je krijgt een stuk chocoladetaart als je al je groente opeet, maar als je dat niet doet krijg je de kool”. Hoe vrij zijn onze keuzes als we te maken hebben met iemand (in dit geval: Iemand) die machtiger is dan wij?

De Tora gaat verder in vers 29 met te beschrijven hoe zegen en vloek ‘geplaatst’ moeten worden: de zegen op de berg Gerizim en de vloek op de berg Ebal. Het Hebreeuwse werkwoord dat is gericht tot Mosjé in vers 29, ‘*wenatata*’ - en **gij** zult plaatsen, is identiek aan dat wat God gebruikt als Hij het heeft over Zijn Goddelijke ingreep in vers 26: „*Re'é anochi noteen lifnechem*” – Zie, vandaag plaats ik voor jullie zegen en vloek...”. Door deze beide werkwoorden met elkaar te verbinden ontstaat een subtiel herstel van het evenwicht binnen de op zich ongelijke relatie tussen degene die de zegening geeft en die ze ontvangt. God plaatst, maar ook wij plaatsen. God zegent, maar wij ook. God uit vervloekingen, maar wij doen dat ook. In plaats van een keuze die ons wordt **gegeven**, worden zegen en vloek een keuze die we zelf kunnen **maken**. We kunnen daarmee afstand nemen van de uitsluitend passieve rol die wij onszelf in onze relatie met God toekennen.

Ook die twee bergen zijn interessant. Een berg die wordt gezegend en een die wordt vervloekt. Omdat ze allebei tegelijk geplaatst worden staan we er altijd tussenin en kijken naar links en naar rechts om de juiste richting te kiezen. Gaan we naar de berg van zegeningen of naar de berg van vervloekingen? Wat daar tussen die twee bergen gebeurt is doorslaggevend. Daar moet de keuze voor de richting worden gemaakt. Vers 26 begint in het enkelvoud, gericht tot ieder persoonlijk: „Zie – *reë*”, maar eindigt in het meervoud, gericht tot het hele volk: „voor jullie – *lifnechem*”. Elk individu moet, staande tussen die twee bergen, zijn of haar keuze maken. Maar ieders keuze heeft consequenties voor het hele volk. Daar maken we als gemeenschap ook onze keuzen. Daar, tussen die twee plekken van zegen en vloek, maken wij de stap van autonoom individu naar gemeenschap – wanneer we *samen* een pad van rechtschapenheid kiezen.

Rabbijn Samson Raphael Hirsch schrijft dat de nadruk op de frase ‘voor jullie’ ons leert dat het helemaal onze eigen keus is om „het een of het ander voor onszelf te maken”. (Hirsch, *Commentary on the Torah*; Deuteronomy, p. 194). Hoeveel sterker kunnen wij als gemeenschap het een of het ander voor elkaar maken!

Deze gedachte, kiezen tussen zegen en vloek, komt tot een hoogtepunt in sidra Nitzawim, in Dewariem 30:19, waar God verklaart: „Vandaag roep ik hemel en aarde op tegen jullie te getuigen: leven en dood heb ik voor jullie geplaatst, zegen en vloek. Kies voor het leven, voor jullie eigen toekomst en die van uw nakomelingen.”

De verbinding tussen beide sidrot herinnert ons er voortdurend aan dat er altijd een keuze voor ons ligt, en dat ‘zien’. De keuze wordt elke dag geopenbaard, vergelijkbaar met het voortdurend geopenbaard worden van Tora. Er is toch niemand die voor vervloekingen, kwaad en dood kiest? Dat lijkt vanzelfsprekend, maar is het niet. Wij hoeven alleen maar naar de geschiedenis van de mensheid te kijken. Het gaat niet om kool of chocoladetaart die ons wordt voorgezet door een liefdevolle maar heerszuchtige ouder, het gaat om een dal waar wij in alle vrijheid doorheen gaan, tussen twee bergen door. Zolang de keuze voor de vloek op een berg zichtbaar is voor ons, moeten we waakzaam zijn en klaar om de oversteek te maken naar die andere berg, die van zegen.